

U povodu Trećeg kongresa samoupravljača Jugoslavije

Treći kongres samoupravljača Jugoslavije nesumnjivo je najznačajniji događaj ove godine kod nas. U tri dana, koliko je trajao Kongres, od 16. do 18. lipnja, u Sava-centru u Beogradu, u radu Kongresa, posredno i neposredno sudjelovalo je preko 1.800 delegata i gostiju iz Jugoslavije. Suvišno je i napominjati da je Kongres samoupravljača pobudio pažnju svjetske javnosti, pogotovo onih zemalja koje posebno interesira naš politički sistem socijalističkog samoupravljanja zasnovan na delegatskim načelima.

Pripreme za Kongres počele su krajem prošle godine na taj način što su radni ljudi i građani cijele zemlje, u mjestima svog rada i stanovanja počeli aktivno raditi na sumiranju rezultata u razvoju našeg sistema dajući prvenstveno sliku stanja u svojim sredinama. Prave pripreme za Kongres traju, u stvari, od završetka II kongresa samoupravljača Jugoslavije i sve ono što smo radili od II kongresa pa do danas, a što je iskazano u opsežnim pripremama za III kongres i kao sukus rečeno na kongresnoj tribini, predstavlja odsudno važnu činjenicu za naše društvo. Kroz sve ove radnije tražili smo odgovor na pitanje kako nam funkcionira cjelokupni društveno-ekonomski sistem, koliko je osnovnih pitanja našeg samoupravnog sistema našlo svoju primjenu u praksi — ukratko, vršili smo verifikaciju našeg sistema.

Tri osnovna tematska područja su dominirala u radu Kongresa:

1. Odlučivanje radnika u udruženom radu o stjecanju i raspodjeli dohotka,
2. Samoupravno povezivanje i udruživanje na osnovama dohotka — bitan faktor društvene reprodukcije, samoupravnog planiranja i razvoja i
3. Udruženi radnici u delegatskom sistemu.

U stjecanju i raspodjeli dohotka, tom najneposrednijem pokretaču društveno-ekonomskih zbivanja, radnici neposredni proizvođači još uvijek nemaju ono mjesto koje bi trebali imati. Cilj akcije je usmjeren na razbijanje grubno i privatno vlasničkih odnosa koji kao tendencija, a ponegdje i kao stvarnost, egzistiraju u našem društvu. Također treba suzbijati i tendencije državno-vlasničkih odnosa. Budući da na stjecanje, ti. uvjete stjecanja kao i na politiku raspodjele najvećeg dijela dohotka neposredni proizvođač još uvijek gleda kao na »kapu« koju mu unaprijed kroji netko drugi, njega prvenstveno interesira osobni dohodak za čiju se pravilnu raspodjelu još uvijek nije do kraja izborio. Na taj način

ostaje minimalan prostor u mogućnostima sagledavanja i djelovanja na ostalim, još važnijim, poljima donošenja odluka u okviru stjecanja i raspodjele dohotka. To su: cijene, tj. politika cijena, investiciona politika, kreditno-monetarni odnosi, politika i sistem utvrđivanja poreza, raspoređivanje dohotka i čistog dohotka na pojedine namjene, itd.

Drugo tematsko područje usko je vezano uz prvo i komentar je gotovo nepotreban. Naime, onaj tko nije ovladao dohotkom, tj. tko ne odlučuje o uvjetima njegova stjecanja i raspodjele ne može imati niti odlučujući utjecaj u samoupravnom povezivanju i udruživanju na osnovama tog istog dohotka. Istina je da se nalazimo u razdoblju napregnute aktivnosti na donošenju srednjoročnog plana društvenog i društveno-ekonomskog razvoja, međutim, moramo priznati da društveno planiranje onako kako je zamišljeno i propisano Zakonom o društvenom planiranju, tj. planiranje koje se zasniva na samoupravnom sporazumijevanju i društvenom dogovaranju još uvijek nismo u stanju provesti, a dok to ne budemo mogli dotle nam ni planovi neće biti realni. Na ovom području, da ne budemo previše kritični, ostvaren je vrlo značajan napredak, ali to je tek početak demokratizacije odnosa na ovom polju. Što se samoupravnog povezivanja i udruživanja tiče, svježija prošlost nam svjedoči da smo s dosta formalističkih stanovišta pristupili konstituiranju OOUR-a, da smo na tom području dosta lutali, da nam ni sada nisu jasni svi pojmovi. Također ima dosta primjera nepoštivanja samoupravnih sporazuma i društvenih dogovora, a nepostojanje sankcija u tim aktima ponekad je uticalo na to da se pomanjkanje naše društvene svijesti o obavezama još potenciralo. Na ovom području predstoji daljnja borba za dosljednu primjenu Ustava i ZUR-a, a to je moguće jedino aktivnijom ulogom neposrednih proizvođača u ostvarivanju cjelokupnog sistema samoupravljanja.

Treće tematsko područje povezuje dva prethodna i čini kostur cjelokupnog društveno-ekonomskog sistema. Ovo je, u stvari, najvažnije pitanje za razvoj našeg društva koje se zasniva na delegatskim načelima. Posebno važno unutar ove teme jest pitanje informiranja delegata u samoupravnim tijelima, u radnoj i životnoj sredini, mogućnost apsorpiranja informacija i njihovo prenošenje radi povratnog djelovanja. Za donošenje neke odluke potrebno je izvršiti mnogo poslova, detaljno informirati, usaglasiti stavove i prethodno uključiti najširu delegatsku bazu. Da-

kle, vrlo komplicirano i dugo. A da bi bilo efikasno mora se biti u svakom dijelu zadatka odgovoran, i svjestan da svaka pojedina odluka utječe na izgradnju sistema u cjelini. Ovdje je također i provođenje inicijative druga Tita o kolektivnom radu, upravljanju i odgovornosti. Nesumnjivo je da je ovo kao teoretska postavka pozitivno za društvo u cjelini, međutim, kao i na svim područjima ispoljavanja djelovanja u sistemu, potrebno je pravilno shvatiti, tumačiti i dosljedno se zalagati za potpuno provođenje ove inicijative koja je danas stvarnost svih dijelova našeg društva. Također je vrlo značajno pitanje klasnog sadržaja kadrovske politike, tj. osiguravanje mogućnosti za utjecaj neposrednih proizvođača i njihov izbor na vodeće funkcije u društveno-političkim organizacijama i društveno-političkim zajednicama.

Diskusije delegata ukazivale su na to da je potrebno donošenje konkretnih zaključaka koji će omogućiti da se odmah i izravno stupi u akciju pogotovo u doprinosu provođenja politike stabilizacije kroz tekuće aktivnosti i u zacrtavanju smjernica razvoja za slijedeće srednjoročno razdoblje. Najznačajniji dokument Kongresa je Rezolucija koja je dugo pripremana i čiji Nacrt je bio na najširoj demokratskoj raspravi u svim radnim organizacijama i mjesnim zajednicama. Konačan pečat i konkretizaciju Rezolucije dali su delegati Kongresa svojim neposrednim i konkretnim diskusijama. Ipak, ona nije toliko konkretna koliko se, možda, očekivalo. Realno gledajući Rezolucija III kongresa samoupravljača daje dovoljno konkretne odgovore na pitanja o cjelokupnom našem društvenom i društveno-ekonomskom organiziranju. Ona je potvrdila, kao konačni dokumentirani izraz Kongresa, da se naše društvo kreće uzlaznom linijom ostvarenja temeljnih načela organiziranja kako je zacrtano Ustavom i ZUR-om, te da treba i dalje biti ustrajan na prevladavanju teškoća koje stoje na putu za koji smo se opredijelili svjesno, znajući unaprijed da gradimo nešto

novu i jedinstvenu u svijetu i da su oči cijelog svijeta u nas uprte.

Ako se ukratko osvrnemo na granu koja nas posebno interesira, a to je morsko i riječno brodarstvo i luke, konstatirat ćemo da se proces razvoja cjelokupnih samoupravnih odnosa odvija uz dosta objektivnih teškoća koje ova grana privrede savladava s dosta pora i uz sve veće angažiranje radnika u neposrednoj proizvodnji, kako unutar svojih radnih sredina tako i u delegatskim skupštinama svojih društveno-političkih zajednica. Prisutni problemi nerazriješenih pitanja u oblasti proširene reprodukcije zavise u mnogome od etastičkih institucija koje određuju globalnu ekonomsku politiku. Na ovom području će i dalje biti prisutna spora demokratizacija društveno-ekonomskih odnosa radi velikog broja poslovanja na inozemnom tržištu koje je sklono devijacijama na koje je naša privreda, s obzirom na svoju veličinu i ulogu u cjelokupnoj svjetskoj privredi i s obzirom na postojeće ekonomske odnose u cjelokupnoj svjetskoj ekonomici, prilično osjetljiva.

Posebno su teški zadaci u dosljednom provođenju kadrovske politike i demokratizaciji odlučivanja o stjecanju i raspodjeli dohotka kao i u sudjelovanju u cjelokupnom delegatskom sistemu od strane neposrednih proizvođača, a sve ovo zbog naših poznatih specifičnih teškoća kao što su fluktuacija radne snage (i preko 30%), raspršenost radnog kolektiva po cijelom svijetu, nemogućnost pravovremenog i detaljnog informiranja, itd.

Da zaključimo, III kongres samoupravljača Jugoslavije, uključujući i cjelokupne pripreme, služi i služiti će cilju koji je drug Tito postavio pred Kongres: da bude stvaralačka i tragalačka višemjesečna tribina radnih ljudi koji su svjesni da sve teškoće ni time neće otkloniti, niti će uspjeti da nađu odgovore na sva pitanja koja ih muče, ali koji s optimizmom i odlučnošću gledaju u svoju budućnost, jer osjećaju da je i sami aktivno stvaraju, da su istinski akteri na povijesnoj društvenoj pozornici.

